

Anna Olszańska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ZMIANY NA RYNKU ŻYWCA DROBIOWEGO PO WEJŚCIU POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ

CHANGES ON THE POULTRY MARKET AFTER POLAND'S ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

Słowa kluczowe: *żywiec drobiowy, ceny skupu, ceny detaliczne, relacje cen*

Key words: *poultry market, prices of poultry, relations between prices*

Synopsis. Przeprowadzono analizę danych makroekonomicznych dotyczących funkcjonowania rynku żywca drobiowego oraz wskazano, jakie istotne zmiany zaszły po wejściu Polski do UE. W okresie tym nastąpił znaczny wzrost zarówno eksportu, jak i importu mięsa drobiowego i produktów, co w dużym stopniu umożliwiło dalszy wzrost produkcji na tym rynku. Spożycie mięsa drobiowego w Polsce nadal wzrasta, choć w zdecydowanie mniejszym stopniu niż w latach 1995-2003. Po akcesji do struktur UE nie obserwuje się w Polsce znaczących wzrostów cen skupu żywca i cen detalicznych produktów drobiowych. Nastąpiła natomiast widoczna zmiana relacji cen skupu żywca drobiowego do cen pozostałych rodzajów żywca.

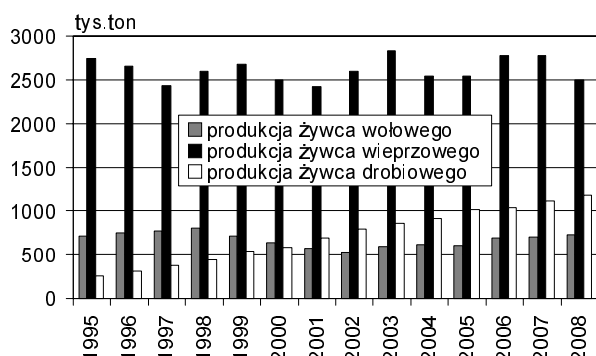
Wstęp

Przed wejściem Polski do UE prowadzone były szerokie dyskusje na temat skutków tego procesu dla rynków rolno-żywnościowych, w tym także dla rynków mięsa. Głównym zagrożeniem, na które wtedy wskazywano, był przewidywany znaczny i szybki wzrost cen na rynku krajowym. Obawy te dotyczyły głównie rynku mięsa wołowego, ale także i wieprzowego oraz drobiowego. Głównych korzyści z integracji upatrywano natomiast w otwarciu rynków starych i nowo przyjętych krajów UE i oczekiwano w związku z tym znacznym wzrostem eksportu. Pięć lat po oficjalnym wejściu Polski do struktur UE można już zaobserwować pierwsze efekty tego procesu i poddać weryfikacji stawiane wcześniej tezy.

Celem opracowania była analiza danych makroekonomicznych dotyczących funkcjonowania rynku żywca drobiowego oraz wskazanie, jakie istotne zmiany zaszły na tym rynku w okresie po wejściu Polski do UE. Jednocześnie należy podkreślić, że na funkcjonowanie rynku żywca drobiowego znaczny wpływ wywiera także funkcjonowanie pozostałych rynków mięsa, w tym w szczególności rynku żywca wieprzowego – podstawowego rynku mięsnego w Polsce. Stąd też analiza będzie poszerzona o dane z pozostałych rynków żywca. W opracowaniu uwzględniono dane z lat 1995-2008. Tak znaczny zakres czasowy danych pozwoli uchwycić tendencje zmian na rynku, a także wyeliminować zmiany przypadkowe i wynikające z przechodzenia okresów dostosowawczych po radykalnych zmianach otoczenia. W opracowaniu wykorzystano dane GUS oraz dane zamieszczone w Analizach Rynkowych IERiGŻ PIB i Biuletynach Informacyjnych ARR. W pracy wykorzystano podstawowe metody analizy statystycznej danych.

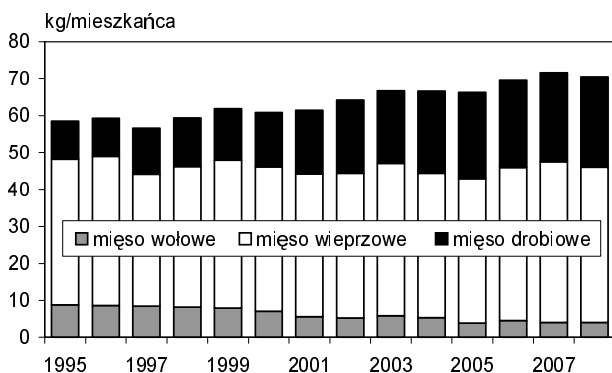
Wielkość produkcji żywca drobiowego i spożycia drobiu w Polsce w latach 1995-2008

Produkcja żywca mięsnego w Polsce ulegała w analizowanym okresie znacznym, cyklicznym zmianom (rys. 1). Główną rolę na rynku mięsa w Polsce odgrywała i nadal odgrywa wieprzowina. Jej wielkość produkcji i spożycia jest w Polsce zdecydowanie największa. Produkcja żywca wieprzowego podlega jednocześnie największym cyklicznym, ale także sezonowym zmianom [Wybrane...2008]. Analizując wielkość produkcji żywca wieprzowego w Polsce w latach 1995-2008 można zaobserwować jej cykliczne wahania w okresach ok. 5-letnich. Najwyższą wielkość produkcji zaobserwowano w roku poprzedzającym wejście Polski do struktur UE. Poprzednie maksima cyklu

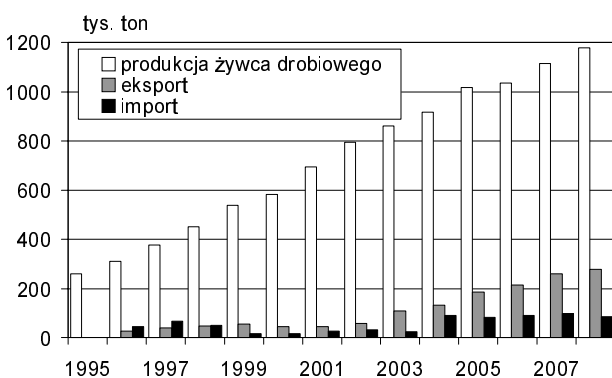
Rysunek 1. Produkcja żywca wieprzowego, wołowego i drobiowego w Polsce w latach 1995-2008 [tys. ton]

Źródło: opracowanie na podstawie: Rynek drobiu i jaj. Analizy Rynkowe, IERiGŻ PIB z lat 1995-2008, Rynek mięsa. Analizy Rynkowe, IERiGŻ PIB z lat 1995-2008.

Rysunek 2. Spożycie mięsa wieprzowego, wołowego i drobiowego w Polsce w latach 1995-2008 [kg/mieszkańca/rok]

Źródło: opracowanie na podstawie: Rynek mięsa. Analizy Rynkowe, IERiGŻ PIB z lat 1995-2008.

Rysunek 3. Produkcja żywca drobiowego, eksport, import w Polsce w latach 1995-2008 [tys. ton]

Źródło: opracowanie na podstawie: Rynek drobiu i jaj. Analizy Rynkowe, IERiGŻ PIB z lata 1995-2008, Rynek mięsa. Analizy Rynkowe, IERiGŻ PIB z lata 1995-2008.

obserwowano w latach 1995 i 2000. Po wejściu Polski do UE wystąpiły dwa lata relatywnie niskiej produkcji. Po czym w dwóch kolejnych latach – 2006 i 2007 produkcja żywca osiągnęła wartości maksymalne, aby w kolejnym roku zdecydowanie się obniżyć. Produkcja żywca wołowego od początku lat 90. znacznie się zmniejszała i osiągnęła swoje minimum w 2002 r. Wejście Polski do UE i związany z tym znaczący wzrost cen skupu żywca wołowego dał impuls do odbudowy pogłowia bydła na mięso, co spowodowało stopniowy wzrost jego produkcji. Mimo to produkcja żywca wołowego w 2008 r. była jednak niższa niż np. w 1998 r. Główną barierą dla rozwoju tego rynku jest nadal niewielki popyt wewnętrzny, ale także ograniczone możliwości eksportu.

Na tym tle rynek żywca drobiowego rozwija się i systematycznie rośnie wielkość produkcji tego rodzaju mięsa. Od 1995 r. wielkość produkcji żywca drobiowego wzrosła z 260 do 1180 tys. ton w 2008 r. Mięso drobiowe stało się istotnym składnikiem diety Polaków, przez wielu z nich preferowanych ze względu na wartości odżywcze. Należy także podkreślić, że w ostatnich latach znacznie się rozwinęło przetwórstwo drobiu, przez co oferta rynkowa produktów drobiowych stała się dla konsumentów bardzo atrakcyjna.

Tendencja wzrostu produkcji utrzymała się także po maju 2004 r., przy czym należy zauważyć, że wielkość spożycia drobiu przez polskich konsumentów w tym okresie nie ulegała już tak znacznemu zwiększaniu jak w latach wcześniejszych (rys. 2). W latach 2004-2008, czyli w ciągu 5 lat, spożycie drobiu w Polsce wzrosło z 22,2 do 24,5 kg/mieszkańca, czyli nieco ponad 2 kg. Natomiast od 1995 r. do 2003 r. odnotowano wzrost spożycia od 10,3 do 19,7 kg, czyli o ok. 9,5 kg. Popyt wewnętrzny na mięso drobiowe w latach 2004-2008 zwiększał się więc znacznie wolniej niż w latach poprzednich. Znaczący wzrost produkcji żywca drobiowego, który miał miejsce w tych latach, był więc

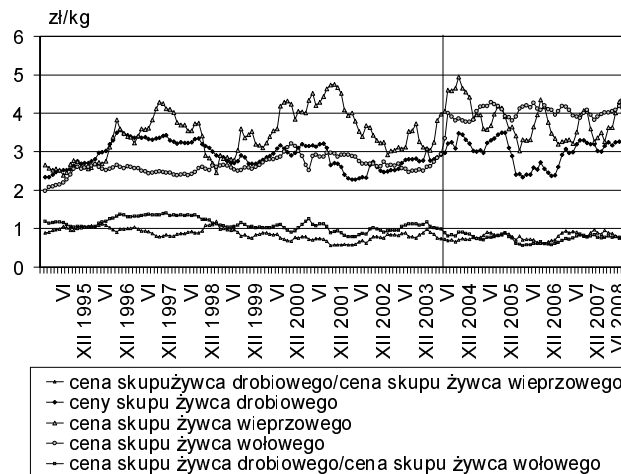
możliwy dzięki znacznemu wzrostowi eksportu mięsa drobiowego i jego przetworów (rys. 3). Do 2002 r. eksport i import produktów drobiowych odbywał się na niewielką skalę i do 1998 r. wielkość eksportu była mniejsza od importu. Sytuacja w tym zakresie zdecydowanie się zmieniła od 2003 r., kiedy to eksport w ujęciu ilościowym w stosunku do poprzedniego roku wzrósł blisko dwukrotnie. W kolejnych latach, do 2008 r. eksport wzrósł do 277 tys. ton. W latach 2004-2008 import drobiu utrzymywał się na względnie stałym poziomie 82-97 tys. ton.

Analizując ogólne zmiany w spożyciu mięsa przez polskich konsumentów można zauważyć, że w porównaniu do lat wcześniejszych, spożycie mięsa po 2004 r. znacznie wzrosło (z 66,6 kg/mieszk. w 2004 r. do 70,5 kg w 2008 r.). W ramach tej ogólnej wielkości spożycie drobiu wzrosło o 2,3 kg, mięsa wieprzowego z 39,1 do 42 kg, natomiast konsumpcja wołowiny obniżyła się o blisko 25% z 5,3 kg w 2004 r. do 4 kg w 2008 r. Należy także zauważyć, że największym wahaniami cyklicznym podlegało w całym analizowanym okresie spożycie mięsa wieprzowego, osiągając najniższy poziom w 1998 r. – 35,7 kg/mieszk./rok do poziomu maksymalnego w 2007 r. – 43,5 kg (okresy maksymalnego spożycia w ramach cyklu przypadały także na lata 1996 i 2003).

Zmiany cen na rynku żywca drobiowego i ich relacji do pozostałych rodzajów żywca

Ceny skupu żywca drobiowego w latach 1995-2008 ulegały cyklicznym i sezonowym wahaniami (rys. 4) [Urban, Olszańska 2008]. Skala tych wahań w latach 2004-2008 była podobna jak w latach 1995-2003. Widoczne zmiany nastąpiły natomiast w relacjach cen skupu żywca drobiowego do cen skupu żywca wieprzowego i wołowego. W latach 1995-2003 ceny skupu żywca drobiowego, w większości analizowanych miesięcy, były wyższe od cen skupu żywca wołowego, a okresowo (dotyczy głównie lat 1995-1998) także wyższe od cen skupu żywca wieprzowego. W latach 2004-2008 ceny skupu żywca drobiowego należały do najniższych, spośród analizowanych rodzajów żywca, i tylko w niektórych miesiącach zbliżały się do poziomu cen skupu żywca wieprzowego. Na rynku żywca wieprzowego w latach 2004-2008 ceny skupu wahały się w nieco mniejszym stopniu niż w latach 1995-2003, ale częstotliwość tych wahań wzrosła. Rynek żywca wołowego zareagował po wejściu do UE znaczną podwyżką cen, po czym, w porównaniu do cen skupu pozostałych rodzajów żywca, ustabilizowały się na względnie stałym poziomie.

W latach 1995-2003 (108 miesięcy) relacje cen skupu żywca drobiowego do cen skupu żywca wieprzowego wahały się w granicach: 0,56 (IX 2001 r.) do 1,18 (I 1999 r.) i przez 19 miesięcy były wyższe od cen skupu żywca wieprzowego. W następnych 56 miesiącach do sierpnia 2008 r. relacje tych cen wynosiły od 0,61 (IX 2006 r.) do 0,98 w listopadzie 2007 r. Oceniając relacje cen skupu żywca drobiowego do cen skupu żywca wołowego można zauważyć, że w latach 1995-2003 wynosiły one od 0,79 w II-III 2002 r. do 1,39 w XI 1997 r. i tylko przez 22 miesiące ceny skupu żywca wołowego były wyższe od cen skupu żywca drobiowego. Od kwietnia 2004 r. ceny skupu żywca wołowego były już stale wyższe od cen drobiu i wahały się w granicach 0,9 w X 2004 r. do 0,56 w III 2006 r.

Rysunek 4. Ceny skupu żywca wieprzowego, drobiowego i wołowego i wzajemne relacje tych cen w Polsce w latach 1995-2008 [zł/kg]

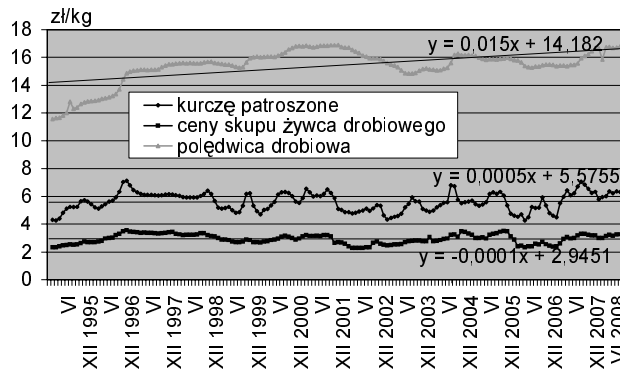
Źródło: opracowanie na podstawie: Biuletyny Informacyjne, ARR z lat 1995-2008.

Ceny skupu żywca drobiowego a ceny detaliczne wybranych produktów drobiowych

Poziom cen detalicznych produktów drobiowych uzasadniony jest cenami surowca podstawowego oraz poziomem pozostałych kosztów produkcji, ale także sytuacją popytowo-podażową na rynku i prowadzoną w związku z tym polityką cenową firm zarówno produkcyjnych, jak i handlowych.

Analizując ceny takich produktów drobiowych, jak kurczę patroszone i polędwica drobiowa można zauważyć, że po akcesji do UE nie zaobserwowano znaczących wzrostów cen tych produktów (rys. 5). Trend liniowy, wskazujący na ogólną tendencję zmian w całym analizowanym okresie, w przypadku cen skupu żywca drobiowego jest w zasadzie stały.

Podobny trend obserwujemy dla cen detalicznych kurcząt patroszonych. Ceny detaliczne polędwicy drobiowej miały tendencję wzrostową. Analizując osobno okresy do wejścia i po wejściu do UE można stwierdzić, że tendencje zmian cen skupu i cen detalicznych kurcząt były podobne, natomiast po wejściu do UE znacznie osłabło tempo wzrostu cen detalicznych polędwicy. Współczynniki zmienności cen skupu żywca i cen detalicznych kurcząt zarówno przed, jak i po akcesji miały podobny poziom (dla cen skupu żywca współczynniki zmienności wynosiły odpowiednio 11,25 i 12,54%, dla cen detalicznych kurcząt patroszonych – 11,51 i 11,52%). Zmienność cen detalicznych polędwicy drobiowej po wejściu do UE obniżyła się z 9 do 3%. W większości analizowanych lat obserwuje się dużą zależność pomiędzy cenami detalicznymi kurcząt, a cenami skupu żywca drobiowego, przy czym wyższe wartości współczynników korelacji obserwuje się w latach, kiedy ceny skupu rosną. Zdecydowanie mniejsze zależności pomiędzy tymi cenami występują w okresach stabilizacji cen skupu i ich spadku. Analizując związki między cenami skupu żywca a cenami detalicznymi polędwicy można zauważyć, że są one zdecydowanie mniej ściśle związane niż w przypadku produktu mniej przetworzonego, jakim jest kurczę patroszone. Poszukując punktu odniesienia dla cen detalicznych polędwicy drobiowej obliczono współczynniki korelacji pomiędzy cenami detalicznymi polędwicy i cenami szynki wieprzowej gotowanej. We wszystkich analizowanych latach obserwowano większy związek pomiędzy tymi cenami niż z ceną skupu surowca. Dla dziesięciu z analizowanych lat współczynnik korelacji pomiędzy cenami detalicznymi polędwicy i szynki wieprzowej gotowanej był wyższy niż 0,9.

Rysunek 5. Ceny skupu żywca drobiowego oraz średnie ceny detaliczne kurcząt patroszonych i polędwicy drobiowej w Polsce w latach 1995-2008

Źródło: opracowanie na podstawie: Roczniki statystyczne, GUS Warszawa z lat 1996-2008.

Wnioski

1. Po wejściu Polski do UE nastąpił znaczny wzrost zarówno eksportu, jak i importu mięsa drobiowego i produktów, co w dużym stopniu umożliwiło dalszy wzrost produkcji na tym rynku.
2. Spożycie mięsa drobiowego w Polsce nadal rośnie, choć w zdecydowanie mniejszym stopniu niż w latach 1995-2003. Wzrost spożycia mięsa drobiowego wpływa na ogólny wzrost spożycia mięsa. Nadal także obserwowane są tendencje do wypierania z rynku mięsa wołowego i jego przetworów.
3. Po akcesji do struktur UE nie obserwuje się w Polsce znaczących wzrostów cen skupu żywca i cen kurcząt patroszonych. W mniejszym stopniu rosły także ceny polędwicy drobiowej. Nastąpiła natomiast widoczna zmiana relacji cen skupu żywca drobiowego do cen pozostałych rodzajów żywca. Przed akcesją ceny skupu żywca drobiowego były zbliżone, a w wielu miesiącach wyższe od cen skupu żywca wieprzowego i wołowego. Od maja 2004 r. ceny skupu drobiu były najniższe w porównaniu do cen skupu pozostałych surowców mięsnych.

Literatura

- Biuletyny Informacyjne. Lata 1995-2008: ARR, Warszawa.
Roczniki statystyczne. Lata 1996-2008: GUS, Warszawa.
Rynek drobiu i jaj. Lata 1995-2008: Analizy Rynkowe, IERiGŻ-PIB, Warszawa.
Rynek mięsa. Analizy Rynkowe. Lata 1995-2008: IERiGŻ PIB, Warszawa.
Urban S., Olszańska A. 2008: Sprzedaż bezpośrednia gospodarstw rolnych i grup producentów z produkcją bydła. AD REM, Wrocław, 64-67.
Wybrane rynki branżowe produktów rolno-spożywczych UE, Urban S. (red.). 2008: Wrocław, 127-160.

Summary

The paper aims to analyse the data concerning functioning of the poultry market and pointing out the importance of changes that took place on this market during the period after Poland's accession to the European Union. During this period significant growth in export and import of poultry and poultry products have been observed, which enabled further growth in volume of production on that market. The volume of poultry consumption is continuously growing although not as quickly as it did during the period between the years 1995-2003. After Poland's accession to the European Union significant growth in the prices of poultry on the Polish market has not been observed. However there took place a noticeable change in relations between prices of poultry and other kinds of livestock.

Adres do korespondencji;

dr inż. Anna Olszańska
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Katedra Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej
ul. Komandorska 118/120
53-345 Wrocław
tel. (0 71) 368 03 14
e-mail: anna.olszanska@ue.wroc.pl